

– демократичний державно-суспільний характер управління освітою.

В складних умовах, в умовах зближення України з Європейським Союзом, держава ставить перед собою мету реформувати систему вищої освіти та вивести її на новий щабель розвитку. Для цього провадяться наступні заходи:

– формування у суспільній свідомості ставлення до вищої освіти як найвищої цінності громадянина, суспільства та держави;

- виховання молодого покоління в дусі високої моральності та поваги до закону;

- створення соціально-економічних умов для пріоритетного розвитку системи вищої освіти; якісна зміна її фінансування;

– активний вихід ринку освітніх послуг, розширення участі у освітніх програмах міжнародних організацій та спільнот, а також вирішення інших завдань з питань вищої освіти, що належать до сфери відповідальності та інтересів усієї держави. Чітке розуміння побудови системи вищої освіти та актуальних проблем її функціонування визначає цілі, принципи та напрямки модернізації вищої освіти.

У розвитку освіти як соціального інституту особливе місце відводиться співпраці із суб'єктами громадянського суспільства. ЗВО тут виступає як елемент суспільної системи на основі координації державно-суспільних структур. Вироблення рішень з питань діяльності та подальшого розвитку вищої школи є визначальним фактором.

Список використаних джерел:

1. Ногас Н. Державна політика у галузі освіти України: Сутність та зміст. Актуальні проблеми правознавства. 2020. 1(21). С. 87-95

2. Стасюк Г. Є. Сучасні тенденції розвитку державного управління освітою. Четвертий Український педагогічний конгрес : [зб. наук. пр.]. Львів : Сполом, 2014. С. 542–547.

ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІНИ БОРГУ ТА ДЕФЦИТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анна Мунько, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Воєнний стан та соціально-економічна криза в Україні у зв'язку із повномасштабним вторгнення РФ вимагала переорієнтування як державного, так і місцевих бюджетів на забезпечення фінансування оборонного сектору,

соціальних і гуманітарних видатків, насамперед з метою підтримки життєдіяльності населення та внутрішньо переміщених осіб зокрема, а також роботи критичної інфраструктури. Це, відповідно, у першу чергу відобразилось на показниках дефіциту та боргу Державного бюджету.

Так, згідно із першою (до повномасштабного вторгнення РФ) редакцією Закону України «Про державний бюджет України на 2022 рік» (від 02.12.2021 року) граничний обсяг дефіциту фіксувався у сумі 188,8 млрд грн (загального фонду – 160,3 млрд грн, спеціального фонду – 28,5 млрд грн). Із урахування змін (редакція станом на 31.03.2022 р.) граничний обсяг дефіциту збільшився у 8 разів до 1497,2 млрд грн (загального фонду – 1399,5 млрд грн, та спеціального фонду – 97,8 млрд грн) [6].

Аналогічна динаміка росту і за затвердженими показниками граничного обсягу державного боргу: у редакції станом 02.12.2021 року – 2725,3 млрд грн, а з останніми змінами – 4033,8 млрд грн [6] (збільшення у 1,5 раза).

На 2022 рік Державний бюджет затверджено з дефіцитом 188,8 млрд грн [6], що становило 3,5% від очікуваного номінального ВВП (5368,7 млрд грн [7]), тобто з незначним перевищенням граничної межі Бюджетного кодексу (на 0,5%). У порівнянні з попереднім періодом тенденція є позитивною і обумовлена тим, що країна вже частково пододала наслідки пандемії COVID-19, а отже політика фінансової безпеки певною мірою відзначалася вектором щодо покращення.

Однак, повномасштабне вторгнення РФ 24.02.2022 року внесло корективи. За підсумками 2022 року сума дефіциту державного бюджету зросла 914,7 млрд грн (17,6% від ВВП); сукупний державний борг – 4072,6 млрд грн або 111,38 млрд дол. США, в тому числі зовнішній борг – 2611 млрд грн (64,1% від сукупного боргу); внутрішній борг – 1462 млрд грн (35,9% від сукупного боргу). Гарантований державою борг становив 357,7 млрд грн (8,8%) [3].

Очевидно, що із збільшенням дефіциту основним джерелом фінансування державного бюджету у 2022 році стали державні зовнішні запозичення від іноземних кредиторів, тому розглянемо їхню структуру детальніше. Загальна сума зовнішніх запозичень становила 612,2 млрд грн, з яких 48 млрд грн – від міжнародних фінансових організацій та країн-партнерів до спеціального фонду на впровадження спільних проєктів.

Зовнішні запозичення до загального фонду (564,2 млрд грн) включали пакети екстреної допомоги від ЄС – 256,4 млрд або 45% загального обсягу зовнішніх запозичень; МВФ – 88,2 млрд грн 15,6%; МБРР – 82,6 млрд грн або 14,6%, включаючи позики за програмами подолання наслідків пандемії COVID-19; уряду Канади – 60,5 млрд грн або 10,7%; інші запозичення – від Японського агентства розвитку на політику розвитку у сфері надзвичайного економічного відновлення, уряду Італії, Французького агентства розвитку, ЄІБ, Кредитної

установи для відбудови. Бачимо, що система партнерів України залишається фактично незмінною незалежно від періоду до чи після введення воєнного стану.

Для погашення основної суми боргу державного бюджету у 2022 році спрямовано 448,6 млрд грн. При цьому звертаємо увагу на структуру державних запозичень, які протягом 2022 року становили 1309,1 млрд грн. До складу внутрішніх запозичень до загального фонду державного бюджету на фінансування дефіциту із 696,9 млрд грн залучено 103,9 млрд грн (питома вага – 15%). за рахунок випусків облігацій внутрішньої державної позики в іноземній валюті (2,1 млрд дол. США та 980,6 млн євро); інша, більша частина (597,2 млрд грн або 85%) – за рахунок випуску військових облігацій, в тому числі 400 млрд грн шляхом придбання у власність Національним банком України, що фактично є прямою емісією національної валюти і призвело до зростання інфляції за результатами 2022 року.

В Уряді наголошують, що незважаючи на складну економічну ситуацію Україна безумовно виконувала свої боргові зобов'язання вчасно та в повному обсязі як відповідальний емітент [2].

Зростання боргового навантаження вимагає оперативних рішень щодо послаблення або, хоча б, уповільнення його росту. В умовах глобалізації, євроінтеграції та поглиблення співпраці з міжнародною спільнотою актуальним є залучення грантових коштів шляхом активізації роботи з міжнародними фінансовими організаціями [5, с. 329; 8, с. 130].

Зазначимо, що у цьому напрямі урядом вжиті заходи, зокрема посилилася співпраця зі Світовим банком в частині фінансової підтримки для забезпечення виконання основних функцій держави в умовах війни. Створено нові платформи: Цільовий фонд багатьох донорів та Український фонд допомоги, відновлення та реконструкції.

Відповідно, обсяг офіційних трансфертів від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ збільшився з 1,3 млрд грн у 2021 році до 481,1 млрд грн у 2022 році та становив 26,9% від загальної суми доходів державного бюджету та 21,9% - зведеного бюджету країни [3; 4].

Зведений бюджет у 2022 році виконано з дефіцитом у сумі 844,8 млрд грн, що вказує на поширену раніше практику кредитування державного бюджету за рахунок невикористаних коштів місцевих бюджетів на Єдиному казначейському рахунку.

Станом на кінець 2022 року державний борг України становив 3715,1 млрд грн або 75,4% до очікуваного ВВП та 71,5% до номінального ВВП за 2022 рік. Цей відсоток скоротився внаслідок зростання фактичного ВВП проти очікуваного через високу інфляцію, яка становила 26,6%, і на жаль, жодним

чином не вказує на поліпшення боргової ситуації. Загалом за 2022 рік реальний ВВП України впав на 29,1% [1].

Долати нові виклики система фінансової безпеки держави повинна на основі використання нових ризик-орієнтованих методів аналізу, своєчасного виявлення та усунення системних загроз у сфері публічних і корпоративних фінансів, запобігання їх виникненню центральному і місцевому рівнях, де головним суб'єктом виступають органи державної влади, і місцевому, де суб'єкт – органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади. При цьому в частині публічних фінансів акцентувати увагу необхідно на захисті потоків фінансових ресурсів на вході до державного та місцевих бюджетів і на виході – під час розподілу видатків; інший аспект – декриміналізація і демонополізація економіки, протидія приховуванню та виведення доходів в офшорні зони.

Список використаних джерел:

1. Валовий внутрішній продукт у цінах попереднього року за 2022 рік. Державна служба статистики України : офіційний вебсайт. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Державний борг та гарантований державою борг. Міністерство фінансів України. Міністерство фінансів України : офіційний вебсайт. URL : <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg>.
3. Інформація Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету України за 2022 рік. Міністерство фінансів України : офіційний вебсайт. URL : https://mof.gov.ua/uk/budget_2022-538.
4. Місячний звіт про виконання Державного бюджету України за січень-грудень 2022 року. Державна казначейська служба України : офіційний вебсайт. URL : <https://www.treasury.gov.ua/file-storage/misiachnyi-zvit-pro-vykonannia-derzhavnoho-biudzhetu-ukrainy-za-sichen-hruden-2022-roku>.
5. Мунько А.Ю., Трещов М.М. Україна в світі: соціально-економічний вимір. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 2. С. 327 – 335.
6. Про Державний бюджет України на 2022 рік: Закон України від 02 груд. 2021 р. № 1928-IX. Офіційний вебпортал парламенту України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20/ed20211202#Text>.
7. Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2022 – 2024 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 трав. 2021 р. № 56. Єдиний державний вебпортал органів виконавчої влади України. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-prognozu-ekonomich-a586>.
8. Трещов М.М. Соціально-економічний стан воюючої країни у зв'язку з євроінтеграційним поступом: оцінка та антикризові заходи держави. *Публічне*

управління та митне адміністрування. 2022. Спецвипуск, присвячений євроінтеграційній тематиці. С. 129 – 135.

ДЕЯКІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕФОРМУВАННЯМ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Наумик Антон Сергійович, здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти

Корх Анна Олександрівна, здобувачка вищої освіти навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти

Науковий керівник: **Трещов Мирослав Миколайович**, доктор наук з державного управління, доцент, т.в.о. завідувача кафедри управління та адміністрування

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Збереження життя і здоров'я українського суспільства є першочерговою задачею медичної політики держави. У контексті цього досить важливим й актуальним є здійснення якісного публічного управління та адміністрування сучасною системою охорони здоров'я.

Вплив децентралізаційних процесів, медичної реформи та переорієнтування сучасного ринку надання медичних послуг значним чином зумовив оптимізацію мережі закладів охорони здоров'я та зміну основних пріоритетів обслуговування населення при здійсненні закладами охорони здоров'я власної господарської (статутної) діяльності.

У децентралізованій системі охорони здоров'я громада є власником інфраструктури медичних закладів та через представницький орган (орган місцевого самоврядування) з місцевого бюджету інвестує в її підтримку та розвиток. Органи місцевого самоврядування отримали можливості оптимізувати витрати на утримання численних лікарень (наприклад шляхом перепрофілювання) [2, с. 4].

Актуальність зазначеної теми значним чином обумовлюється й важливістю належної підготовки медичних працівників, адже зміна засад діяльності медичної системи, організації та ведення кадрової політики та інші зміни можуть негативно впливати на систему загалом та спричинювати певну плінність кадрів зазначеної галузі.

Виклики сьогодення вимагають підвищеної уваги при прийнятті управлінських рішень, здійсненні державного управління та переформатуванні системи публічного впливу [3, с. 88], у тому числі і в сфері охорони здоров'я